

Pro řízení o návrhu na výzvu manžela k návratu do manželského společenství platí zásady řízení sporného.

Karel Gerlich.

§ 13 písm. c) rozlukového zákona a čl. I. prováděcího nařízení k tomuto zákonu (č. 320 a 362 Sb.), kterými byl upraven rozlukový důvod zlomyslného opuštění, neobsahují výslovného předpisu o tom, zda výzva k návratu do manželského společenství má být vydána soudem v řízení sporném či nesporném.

Praxe soudů první stolice z velké části provádí věc tím způsobem, že o návrhu na výzvu k návratu rozhoduje procesní soudce, který jinak by byl příslušným pro rozluky. Toto řešení je jediné správné, neboť vyhovuje plně předpisu čl. I a odst. 2 vlád. nař. Tento soudce pak po prozkoumání údajů návrhu a případném provedení osvědčení podle § 274 c. ř. s. o návrhu rozhodne. Takovýto postup hovoří plně ustanovení odst. 3. čl. I a. nařízení.

Z právě vyličeného obvyklého postupu většiny případů výzev k návratu do manželského společenství je zřejmo, že toto řízení se provádí podle zásad řízení sporného.

S ohledem na vyloučení opravných prostředků proti usnesení návrhu na výzvu vyhovujícímu (čl. I a odst. 5, čl. I b. odst. 3 nař.), neměly vyšší stolice mnoho příležitostí zabývat se otázkami, spojenými s řízením o návrhu na výzvu k návratu do manželského společenství. Nejméně příležitosti pak měl k tomu nejvyšší soud. Proto jsou jeho rozhodnutí v těchto otázkách jen ojedinelá.

V rozhodnutích č. 2968 a 9851 Sb. n. s. byla vyslovena zásada, že řízení o výzvě k návratu do manželského společenství podle vlád. nař. č. 362/1919 Sb. je podle své povahy řízením nesporným. Tato zásada však není správná.

Podle § 1 zákona 100/1931 Sb. má být zákon o soudním řízení nesporném užito jen, má-li být podle zákonných předpisů postupováno v řízení nesporném. Ani § 13, písm. c) manželského zák., ani čl. I vlád. nař. č. 362/1919 Sb. však ne-

nařizují výslovně, aby řízení o návrhu manžela, aby druhý manžel byl vyzván k návratu do manželského společenství, bylo provedeno v řízení nesporném. Již z toho plyne, že pro nedostatek výslovného předpisu není přípustnost nesporného řízení opodstatněna.

Než ani výkladem citovaných předpisů nelze dojít k jinému výsledku, ba naopak i tento výklad podporuje názor svrchu hájený. § 13, písm. c) manžel. zák. stanoví, že o rozluku manželství lze ž a l o v a t i, opustil-li manžel svého manžela zlomyslně, a nevrátí-li se na soudní vyzvání do šesti měsíců. Vládní nařízení č. 362/1919 Sb.¹⁾ pak provádí manželský zákon tím způsobem, že v čl. I stanoví zásady řízení o návrhu opuštěného manžela na vyzvání druhého manžela k návratu do manželského společenství, aniž při tom výslovně stanoví, zda se tak má státi v řízení sporném či nesporném, kdežto v čl. II výslovně uvádí, že řízení o žádostech za rozluku podle §§ 15 a 17 manžel. zák. se provádí v řízení nesporném, jak také je vysloveno v §§ 16 a 17 manžel. zák. Stanoví proto jak manželský zákon tak i prováděcí nařízení výslovně přípustnost nesporného řízení jen pro řízení o žádostech na přeměnu rozvodu v rozluku, takže dlužno úsudkem z opaku míti za to, že řízení o návrhu na výzvu k návratu do manželského společenství ponechal zákonodárce řízení spornému. Nadto cit. článek I. nařízení poukazuje na řízení sporné výslovným ustanovením o příslušnosti soudu, která se řídí podle příslušnosti pro s p o r o rozluku (§§ 76, 100, j. n., srovn. rozh. č. 1148 a 1316 Sb. n. s.); dále poukazuje na předpisy sporného řízení ustanovením o doručení usnesení o výzvě k návratu, které se má státi podle předpisů o doručování ž a l o b (§§ 106 a násl. c. ř. s.), kdežto v čl. III. nařízení, kde podle výslovného předpisu jde o řízení nesporné, mluví toliko o doručení do vlastních rukou; konečně odkazuje čl. I. nařízení na předpisy sporného řízení poukazem na osvědčení údajů návrhu, jež může býti provedeno prostředky řízení sporného (§ 274, c. ř. s.).

Není také závady, aby řízení o řečeném návrhu nebylo provedeno podle zásad řízení sporného. Jde v podstatě jen o přípravu budoucího sporu o rozluku, čímž je také odůvodněna výlučná příslušnost soudu, který je příslušným pro rozluku. Také postavení stran tu odpovídá jejich postavení v budoucím sporu o rozluku. Navrhovatelem je budoucí žalobce a jeho odpůrcem budoucí žalovaný. V tomto řízení však nedochází k žádnému rozhodnutí, které

¹⁾ Rozh. č. 9105 Sb. n. s. vyslovilo, že cit. vládní nařízení neodporuje zákonu, nýbrž jej doplňuje.

by se dotýkalo manželství stran. Podle intence zákona směřuje návrh toliko k tomu, aby přiměl provinilého manžela k návratu do společné domácnosti. Důvodová zpráva právního výboru býv. Národního shromáždění k § 13 písm. c) (tisk 298/1919) k tomu uvádí, že soudní výzva k návratu byla stanovena proto, aby nedostatek vůle k návratu byl bezpečně prokázán. Pohlížel proto i zákonodárce na řízení o výzvě k návratu jako na zvláštní řízení předcházející vždycky sporu o rozluky z důvodu § 13 písm. c., zákona. Co se stane po soudem učiněné výzvě, není již předmětem tohoto řízení a záleží pak na vůli stran, jaké zákonné důsledky budou z uposlechnutí či neuposlechnutí výzvy uplatňovati³⁾.

Přípustnosti pořadu práva sporného tu nebrání ani okolnost, že řízení není zahájeno žalobou, takže tu není žalobce a žalovaného, nýbrž jen navrhovatel a jeho odpůrce. Takové případy nejsou civilnímu řádu soudnímu neznámy. Stačí tu poukázat na příklad zajištění důkazu podle §§ 384 a násl. c. ř. s., které svým významem je rovněž jen přípravou budoucího sporu.

I když tedy řízení o návrhu na výzvu k návratu do manželského společenství není sporem ve vlastním slova smyslu, přece dlužno řízení o tomto návrhu prováděti podle zásad řízení s p o r n é h o. Je proto přípustnost opravných prostředků v tomto řízení posuzovati podle předpisu nařízení a podle civilního řádu soudního⁴⁾. Podle čl. I vlád. nař. č. 362/1919 Sb. není stížnosti do usnesení, kterým bylo odpůrci uloženo, aby se do manželského společenství vrátil. O opravných prostředcích proti usnesení návrh zamítajícimu není nic ustanoveno, takže tu platí předpis § 514 c. ř. s. o rekursu⁴⁾. Vyhoví-li rekursní soud návrhu, není proti jeho usnesení dalšího opravného prostředku s ohledem na citované ustanovení nařízení (viz rozh. č. 11.127 Sb. n. s.). Potvrdí-li pak rekursní soud usnesení prvního soudu, je další rekurs vyloučen podle § 528 c. ř. s.

V literatuře byla otázka, v jakém řízení je rozhodovati o návrhu na výzvu manžela k návratu do manželského společenství, řešena poměrně řídko. Většinou bylo jen citováno zmíněné již rozhodnutí č. 9851 Sb. n. s.⁵⁾ Ve své monografii o soudním řízení ve věcech

³⁾ Srovnej Gerlich: Soudní řízení ve věcech manželských, str. 83—84.

⁴⁾ Také v rozhodnutí č. 9105 Sb. n. s. bylo schváleno odmítnutí nepřipustného rekursu podle § 526 c. ř. s.

⁴⁾ Přípustnost rekursu proti zamítavému usnesení uznána v rozhodnutí č. 10.646 Sb. n. s.

⁵⁾ Sedláček v Komentáři I., str. 634; Mrština: Soudní řízení nesporné, str. 33.

manželských jsem zaujal opačné stanovisko a zařadil jsem řízení o výzvě k návratu do manželského společenství mezi kapitoly pojednávající o sporném řízení ve věcech manželských⁶⁾.

K odůvodnění přípustnosti nesporného řízení o výzvě nelze použití ani Horovy interpretační pomůcky § 1 zákona č. 100/31 Sb., podle níž ze slova zákona „návrh“ možno usuzovati na přípustnost nesporného řízení. Toto použití interpretační pomůcky by šlo dále, než zamýšlel její autor, který jí používá toliko pro výklad hmotněprávních předpisů občanského zákona⁷⁾. Mám za to, že jí nelze použití při výkladu předpisů procesních, neboť i civilní řád soudní v celé řadě §§ mluví o „návrhu“, aniž tím chce odkazovati řízení o tomto návrhu do řízení nesporného. Osnova c. ř. s. také mluví o návrhu, ale zařadila řízení o výzvě k návratu do manželského společenství do c. ř. s. (§ 625), tedy do řízení sporného⁸⁾. Těž vládní nařízení č. 362/19 Sb. je předpisem ryze procesním, neboť provádí po procesní stránce hmotněprávní ustanovení manželského zákona, který je novelou občanského zákoníka.

Zásada, že řízení o výzvě k návratu má být provedeno podle zásad nesporného řízení, je nepřijatelná zejména pro důsledky, které z ní plynou. Nejde tu o nic jiného, než o formální předpoklad žaloby o rozlučku z důvodu § 13 písm. c) manž. zák. Nemůže proto soud v tomto stadiu předbíhati svým rozhodnutím výsledky budoucího sporu o rozlučku, k němuž snad ani nedojde. Tendence zákona směřuje především k zachování manželství. Zkušenost učí, že manželství se spíše zachová, dokud manželé se nepustili ve sporu tak daleko, že již jeden nebo druhý zaujal krajní stanovisko nepřátelské. Je proto lépe neřešiti soudní cestou otázku zlomyslného opuštění, dokud toho není nevyhnutelně třeba. Manžel, který žádá o vyzvání druhého manžela k návratu, dává najevo, že chce v manželství pokračovati. Druhý manžel, dokud se o důvodnosti opuštění soud nevypraví, nemá valné jistoty o výsledku případného sporu o rozlučku. To může velmi blahodárně účinkovati na smíření manželů a obnovení manželského společenství. Naproti tomu důkladné řešení otázky „zlomyslnosti“ opuštění, jež nutně s sebou přináší oficiosní nesporné řízení, může mítí právě opačný výsledek.

⁶⁾ Gerlich: Soudní řízení ve věcech manželských, str. 83—88.

⁷⁾ Viz Hora: Soudní řízení nesporné, str. 11.

⁸⁾ Srovn. str. 370 důvodové zprávy, kde — jako i na jiných místech — výslovně je zdůrazněno, že věci manželské, vyhrazené řízení nespornému, se vymykají z rámce civilního řádu soudního a nebyly proto do osnovy pojety.

Že zákonodárce takto chtěl věc upravit, plyne jak z citované již důvodové zprávy, která pohlíží na soudní výzvu k návratu jen jako na bezpečný důkaz zlomyslnosti opuštění, jež se má dokazovati ve sporu, tak i přímo z ustanovení zákona a jeho prováděcího nařízení. Nařízení čl. I a), odst. 3, věta třetí přikazuje soudu, aby uložil odpůrci návrat do manželského společenství, sezná-li z přednesených údajů, že jde o zlomyslné opuštění; má tedy soud rozhodnouti zpravidla bez slyšení odpůrce. To by odporovalo stěžejní zásadě nesporného řízení (§ 6, § 18, odst. 2, § 41, odst. 2, písm. g) zákona čís. 100/1931 Sb.), vyhovuje však plně povaze řízení sporného. Podle dříve platného § 2, čís. 5 nesp. pat. čís. 208/1854 ř. z. nebylo slyšení účastníků před rozhodnutím bezpodmínečně nutné. Avšak nyní za platnosti zákona čís. 100/1931 Sb. jest o další důvod více k tomu, aby nebyla nadále uznávána zásada, vyslovená ve svrchu citovaném rozhodnutí čís. 9851 Sb. n. s., vydaném za platnosti nesporného patentu, neboť podle nyní platné úpravy nesporného řízení nelze řízení o návrhu na výzvu k návratu do manželského společenství provést v nesporném řízení tak, jak to čl. I. nařízení čís. 362/1919 Sb. soudu ukládá.